

Гусак Ю. В.

*аспірант кафедри менеджменту і маркетингу в міському господарстві,
Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова*

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНКИ РІВНЯ ВИКОРИСТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАШИНОБУДІВНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Визначено, що головними проблемами при оцінці рівня використання складових організаційно-ресурсного потенціалу підприємства є: вибір найбільш значущих показників, що характеризують кожну складову організаційно-ресурсного потенціалу підприємства, вибір або розробка методу оцінки цих показників, приведення їх у співставний вигляд, визначення інтегрального показника рівня використання організаційно-ресурсного потенціалу підприємства. Доведено, що запропонований у роботі методичний підхід до оцінки рівня використання організаційно-ресурсного потенціалу машинобудівного підприємства враховує органічний взаємозв'язок й інтеграцію його ключових складових: виробничу, кадрову, інноваційну, інформаційну, фінансову і управлінську та дає можливість прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Ключові слова: організаційно-ресурсне забезпечення, організаційно-ресурсний потенціал, машинобудівне підприємство, розвиток, використання.

Постановка проблеми. Підприємства машинобудування посідають особливо важливе місце в забезпеченні розвитку промислового виробництва і національної економіки в цілому. Так, розвиток економіки України неможливий без прискореного промислового зростання, зокрема машинобудівної галузі. Глибока економічна криза спричинила різке зменшення обсягів виробництва машинобудівної продукції, що пояснюється, як відсутністю платоспроможного попиту на неї, так і обмеженістю виробничих та фінансових ресурсів машинобудівних підприємств для реалізації широкомасштабних програм оновлення основних засобів, інноваційного розвитку та розширення номенклатури продукції.

Узагальнюючим цілісним, показником, який характеризує сукупні, наскрізні можливості машинобудівних підприємств забезпечити ефективне функціонування на ринку є організаційно-ресурсний потенціал (ОРП). Тому актуальною є розробка дієвого методичного підходу до оцінки рівня використання організаційно-ресурсного потенціалу машинобудівних

підприємств, який би враховував органічний взаємозв'язок й інтеграцію його ключових складових: виробничу, кадрову, інноваційну, інформаційну, фінансову і управлінську.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На формування і стан організаційно-ресурсного потенціалу впливає безліч внутрішніх факторів, процесів і тільки детальний аналіз кожної його структуротвірної складової, дає повне уявлення про те, як управляти організаційно-ресурсним потенціалом найбільш ефективно.

Проблеми організаційно-ресурсного потенціалу промислових підприємств України знайшли відображення в наукових працях багатьох провідних вчених-економістів. Вагомий внесок у розроблення її окремих аспектів зробили Ареф'єва О. В., Кондрашевська О. Г., Коренков О. В., Рогоза М. Є., Садеков А. А. та ін. [2, 7, 8, 10, 11].

Вагомий внесок у розробку теоретичних та методичних основ організаційно-ресурсного забезпечення зробили такі українські та зарубіжні вчені як: Добролежа Е. В., Заблодська І. В., Кожина О. М., Полянська А. С. та ін. [4, 5, 6, 9].

Формулювання цілей статті. Метою статті є розробка методичного підходу до оцінки рівня використання організаційно-ресурсного потенціалу машинобудівними підприємствами та складання етапів оцінки: підготовчого, розрахункового та аналітичного.

Виклад основного матеріалу. Головними проблемами при оцінці рівня використання складових організаційно-ресурсного потенціалу підприємства є: вибір найбільш значущих показників, що характеризують кожен складову організаційно-ресурсного потенціалу підприємства, вибір або розробка методу оцінки цих показників, приведення їх у співставний вигляд, визначення інтегрального показника рівня використання організаційно-ресурсного потенціалу підприємства.

У роботі пропонується методичний підхід до оцінки рівня використання організаційно-ресурсного потенціалу машинобудівного підприємства, який дозволяє: співставити різновимірні показники, що характеризують складові організаційно-ресурсного потенціалу машинобудівного підприємства, що підвищує точність, об'єктивність і однорідність отриманих зіставлень; обчислити рівень використання організаційно-ресурсного потенціалу підприємства та його складових, позиціонувати його серед інших машинобудівних підприємств або щодо попередніх років функціонування.

Методичний підхід до оцінки рівня використання організаційно-ресурсного потенціалу машинобудівного підприємства складається з трьох послідовних етапів, на кожному з яких реалізується певне завдання. Послідовне вирішення цих завдань приводить до досягнення головної мети – визначення рівня використання організаційно-ресурсного потенціалу машинобудівного підприємства (рис. 1).

Рис. 1. Методичний підхід до оцінки рівня використання організаційно-ресурсного потенціалу машинобудівного підприємства

Етапи оцінки рівня використання організаційно-ресурсного потенціалу машинобудівного підприємства наступні:

I. Підготовчий етап оцінки рівня використання організаційно-ресурсного потенціалу машинобудівного підприємства включає формулювання мети – оцінку рівня використання ОРП машинобудівного підприємства в результаті виникнення інтересу і потреби у зовнішніх і внутрішніх користувачів у оцінці рівня використання ОРП машинобудівного підприємства.

Зацікавленість внутрішніх користувачів у оцінці рівня використання організаційно-ресурсного потенціалу машинобудівного підприємства (ОРП МП) зумовлена визначенням його наявного стану, виявленням проблемних місць, розробкою і вибором конкретних цілей та завдань його ефективного формування та управління.

З позиції державного регулювання організаційно-ресурсного забезпечення машинобудівної галузі зовнішні користувачі зацікавлені у виявленні найбільш значимих факторів і важелів впливу на організаційно-ресурсний потенціал машинобудівних підприємств з метою найбільш ефективного його зростання і використання.

Наступним пунктом підготовчого етапу оцінки рівня використання ОРП машинобудівного підприємства є визначення складових ОРП МП та показників, що характеризують рівень використання складових ОРП МП.

Подальшим пунктом підготовчого етапу оцінки рівня використання ОРП МП є визначення показників, що характеризують рівень використання складових ОРП машинобудівного підприємства (рис. 2). Оцінка рівня використання ОРП МП – це складний, комплексний процес, індивідуальний для кожного підприємства. Для його проведення має використовуватися система показників, які характеризують рівень використання складових ОРП, і які можуть бути як якісними, так і кількісними.

Заключним пунктом підготовчого етапу оцінки рівня використання ОРП МП є відбір сукупності машинобудівних підприємств для дослідження.

II. Розрахунковий етап оцінки рівня використання організаційно-ресурсного потенціалу машинобудівного підприємства включає:

– збір, систематизацію, аналіз існуючої кількісної і якісної інформації відносно відібраних машинобудівних підприємств та їх зовнішнього середовища функціонування;

– розрахунок показників, що характеризують рівень використання складових ОРП машинобудівного підприємства;

– приведення у співставний вигляд показників (од.), що характеризують рівень використання складових ОРП машинобудівного підприємства здійснюється діленням поточних значень показників конкретного машинобудівного підприємства (P_i^n), на еталонні значення (P_i^e) – максимальні або мінімальні (в залежності від того, чи зростання

Усі показники, що характеризують рівень використання складових ОРП, будуть приведені до спільних одиниць виміру – одиниць (часток від еталонного), $0 \leq P_i \leq 1$.

Такий метод визначення еталонних значень показників, що характеризують рівень використання складових ОРП машинобудівного підприємства, дає можливість порівняння досягнутих результатів конкретного машинобудівного підприємства з показниками інших підприємств.

Наступним пунктом розрахункового етапу оцінки рівня використання ОРП МП є визначення і розрахунок вагомості показників, що характеризують рівень використання складових ОРП машинобудівного підприємства методом граничних і номінальних значень (імовірнісний метод). Метод граничних і номінальних значень активно використовується у кваліметрії [1].

III. Аналітичний етап оцінки рівня використання організаційно-ресурсного потенціалу машинобудівного підприємства розпочинається з інтерпретації і візуалізації отриманих результатів.

Для прикладу наведемо діаграму, яка ілюструє рівні використання ОРП і його складових ВАТ «Турбоатом» у 2007-2012 рр. (рис. 3).

Для отримання шкали для градації машинобудівних підприємств за рівнем використання складових організаційно-ресурсного потенціалу і рівнем використання організаційно-ресурсного потенціалу підприємства пропонуємо використовувати формулу Стерджесса, за допомогою якої можна визначити оптимальне число груп вибірки з рівними інтервалами.

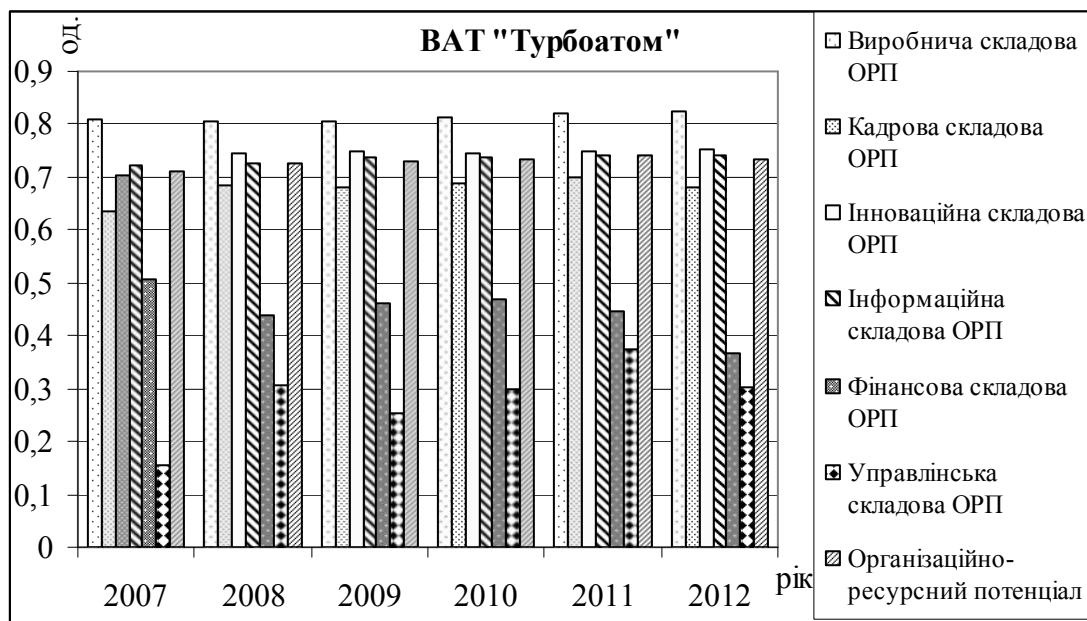

Рис. 3. Рівні використання ОРП і його складових ВАТ «Турбоатом» у 2007-2012 рр.

(Джерело: складено автором на основі [3])

Число груп визначається за формулою 2 [12] (табл. 1):

$$k = 1 + 3,322 * \lg K, \quad (2)$$

де k – число груп;

K – число одиниць сукупності.

Величина рівного інтервалу для рівня використання складових організаційно-ресурсного потенціалу і рівня використання організаційно-ресурсного потенціалу підприємства субпотенціалів і економічного потенціалу підприємства розраховується за формулою 3:

$$a = (\max - \min) / k, \quad (3)$$

де \max , \min – максимальний і мінімальний рівень використання складових організаційно-ресурсного потенціалу і організаційно-ресурсного потенціалу підприємства.

Наступним пунктом аналітичного етапу оцінки рівня використання ОРП МП є градація (ранжування) машинобудівних підприємств за рівнем використання складових організаційно-ресурсного потенціалу і рівнем використання організаційно-ресурсного потенціалу підприємства.

Таблиця 1

Приклад шкали градації машинобудівних підприємств за рівнем використання складових організаційно-ресурсного потенціалу і рівнем використання організаційно-ресурсного потенціалу

№ інтервалу	Границі інтервалів	Змістовний опис інтервалу
1	2	3
1	0,00÷0,11	кризовий
2	0,12÷0,22	низький
3	0,23÷0,33	незадовільний
4	0,34÷0,44	задовільний
5	0,45÷0,56	нижче середнього
6	0,57÷0,67	середній
7	0,68÷0,78	вище середнього
8	0,79÷0,89	високий
9	0,90÷1,00	максимальний

Заключним пунктом аналітичного етапу оцінки рівня використання ОРП МП є використання результатів оцінки величини ОРП машинобудівного підприємства для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Висновки. Машинобудування – провідна галузь промисловості України, ступінь його розвитку суттєво впливає на економічний, промисловий і науковий рівень країни. Від машинобудування залежить технічний розвиток економіки, адже дана галузь промисловості створює інвестиційні (високопродуктивні засоби виробництва) та споживчі товари довготривалого користування, які визначають рівень якості і достатку життя населення.

Запропонований у роботі методичний підхід до оцінки рівня використання організаційно-ресурсного потенціалу машинобудівного підприємства враховує органічний взаємозв'язок й інтеграцію його ключових складових: виробничу, кадрову, інноваційну, інформаційну, фінансову і управлінську та дає можливість для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Перспективним у даній сфері є зацікавленість внутрішніх та зовнішніх користувачів у оцінці рівня використання організаційно-ресурсного потенціалу машинобудівного підприємства (ОРП МП).

Список використаної літератури

1. Азгальдов Г. Г. Теория и практика оценки качества товаров (основы квалиметрии): монография / Г. Г. Азгальдов.– М: Экономика, 1982. – 256 с.; Бойко Т. Г. Огляд методів визначення вагових коефіцієнтів показників властивостей продукції / Т. Г. Бойко. – Методи та прилади контролю якості. № 24, 2010. – С. 84-89.
2. Ареф'єва О. В. Економічні засади формування потенціалу підприємства / О. В. Ареф'єва, Т. В. Харчук // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 7. – С. 71-76.
3. Державний комітет статистики в Україні [Електроний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Добролежа Е. В. Управление ресурсным обеспечением экономики региона: автореф. дис. доктора. экон. наук: 08.00.05: экономика и управление народным хозяйством: региональная экономика / Е. В. Добролежа. – Ростов-на-дону, 2012. – 54 с.
5. Заблодська І. В. Регіональні ресурси: теорія та практика використання : монографія / І. В. Заблодська, Є. М. Ахромкін та ін.; Луганська філія Ін-ту економ.-правових досліджень. – Луганськ : вид-во «Ноулідж», 2010. – 355 с.
6. Кожина О. М. Стратегічне планування ресурсного забезпечення господарської діяльності підприємства / О. М. Кожина // Научно-технический сборник «Коммунальное хозяйство городов». – 2005. – № 65. – С. 343-350.
7. Кондрашевська О. Г. Методичний підхід до аналізу ресурсної бази підприємств машинобудування / О. Г. Кондрашевська // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011. – №34. – С. 295-299.
8. Коренков О. В. Управління потенціалом розвитку промислових підприємств: дис. канд. экон. наук.: 08.06.01/ О. В. Коренков. – К., 2003. – 237 с.

9. Полянська А. С. Ресурсне забезпечення розвитку організацій в сучасних умовах господарювання / А. С. Полянська [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.pdaa.com.ua/np/pdf/81.pdf>.
10. Рогоза М. Є. Організаційно-економічний механізм забезпечення ефективності діяльності промислових підприємств: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня доктора екон. наук:08.06.01«Економіка, організація і управління підприємствами / М. Є. Рогоза. Донецьк – 2006. – 3 с.
11. Садеков А. А. Ресурсный потенциал предприятия: учеб. пособ. / А. А. Садеков, Л. В. Фролова, Л. В. Шаруга; Донец. гос. коммерч. ин-т. – Донецк: ДГКИ, 2002. – 116 с.
12. Сизова Т. М. Статистика: Учебное пособие / Т. М. Сизова. – СПб.: СПбГУ ИТМО, 2005. – 190 с.

ГУСАК Ю. В. МЕТОДИЧЕСКИЙ ПОДХОД К ОЦЕНКЕ УРОВНЯ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ОРГАНИЗАЦИОННО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦИАЛА МАШИНОСТРОИТЕЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Определено, что главными проблемами при оценке уровня использования составляющих организационно-ресурсного потенциала предприятия является: выбор наиболее значимых показателей, характеризующих каждую составляющую организационно-ресурсного потенциала предприятия, выбор или разработка метода оценки этих показателей, приведение их в сопоставимый вид, определение интегрального показателя уровня использования организационно-ресурсного потенциала предприятия. Доказано, что предложенный в работе методический подход к оценке уровня использования организационно-ресурсного потенциала машиностроительного предприятия учитывает органическую взаимосвязь и интеграцию его ключевых составляющих: производственную, кадровую, инновационную, информационную, финансовую и управленческую и дает возможность принятия обоснованных управленческих решений.

Ключевые слова: организационно-ресурсное обеспечение, организационно-ресурсный потенциал, машиностроительное предприятие, развитие, использование.

HUSAK IU. V. METHODOLOGICAL APPROACH TO THE EVALUATION OF THE USE OF ORGANIZATIONAL AND RESOURCE POTENTIAL ENGINEERING ENTERPRISE

The author points out that the main problems in assessing the level of use of the components of organizational and resource potential of the company are as follows: choosing the most

significant indicators characterizing each component of organizational and resource potential of the enterprise, choosing or developing the method for estimation of these indicators, bringing them in a comparable form, defining the integral index of the level of organizational and resource potential use of the enterprise. It has been proved that suggested methodical approach to assessing the level of organizational and resource potential use of the engineering enterprise considers organic relationship and the integration of its key components: production, human resources, innovation, information, finance and management, and provides an opportunity to make reasoned management decisions.

Keywords: organizational and resource support, organizational and resource potential, building enterprise, development, use.